

sosialurin

Eitt dapurt 30-ára minni

Fyrsta atombumban

Til framleiðslu av fyrstu atombumbuni kravdist eitt øgilt tal av vísindamonnum og teknikarum. U. l. 300.000 manns fingust við hetta arbeiði, og tað kostaði fleiri milliardir dollarar, áðrenn fyrsta atombumban varð sprongd t. 16. juli 1945 á einum royndareki við Los Alamos í New Mexico.

Spreiingin fór fram kl. 05.30 vestur-amerikanska tíð henda morgunin og var so sterk, at tað fyrri tað kundi verið eitt eldfjall, sum var farið at goysa, men hetta var fyrsta atombumban, sum heimurin nakrantíð hevði sæð, sum nú varð sprongd á hesum royndareki, ið róptist Trinity og var 38 kilometrar til longdar og 33 kilometrar breitt.

Ein tung avgerð

Í Europa var størsta kriggið, mannasagan nakrantíð hevði vitað um, komið at enda, men í Kyrrahavinum helt bardagin móti Japanarum fram. Japanarar søgdu seg ikki vilja lúta, men vildu stríðast til seinasta mann.

Amerikansku generalarnir søgdu einasta møguleika fyri at fáa enda á krignum í Kyrrahavinum vera at gera landgongd í sjálvum Japan, men hetta var ikki sum at siga tað, tí teir vistu fullvæl, at teir fanatisku Japanarar fóru at stríðast til seinasta mann, um heilaga móðurland teirra varð álopið. Harry S. Truman, sum tá var forseti í USA, spurdi generalar sínar, hvussu nógv mannaliv tað fór at kosta amerikanska herinum at taka Japan, og tá hesir svaraðu, at roknast mátti við, at í minsta lagi 1 miljón Amerikarar fóru at falla, tók Truman ta tungu avgerð at nýta ta nýggju atombumbuna móti Japan fyri at fáa enda á krignum.

Paul Tibbets oberstur til reiðar

Á oynni Tinian í Marianara-

Til framleiðslu av atombumbum verður antin nýtt reint uran-235 ella plutonium. Uran-235 er ógvuliga lítið til av, nøggin er bert 0,7% í uransteinsløgum, meðan tað, sum eftir er, er uran-238, sum ikki kann nýtast til bumbur. Tá uran-235 verður klovið, verða øgiligar orkunøgdir sleptar leysar, t. d. framkemur ein orka svarandi til 20.000 tons av trotyli, ið var sterkasta spreingievnið, menn kendu til, áðrenn atombumban varð uppfunnin, burtur úr 1 kg av uran-235, tá tað verður klovið. Samstundis verður ein øgiligur hiti, u. l. 14.000.000 Celsius hitastig, í sprengimiðdeplinum og ógvuliga hættisligir neutron- og gammageislar verða útsendir eins og radioaktivt dust verður spjatt víða um.

oyggjabólkinum í Kyrrahavinum stóð 509. flogdeildin hjá Paul Tibbets obersti til reiðar at blaka aðra av teimum báðum atombumbunum, sum USA tá átti, yvir ein japanskan bý. Henda bumba, sum hevði eina sprengimegi upp á 20 kilotons, varð loyniliga flogin til oynna í ørtum. Tann 2. aug. kom seinasta tilfarið. Triggjar dagar

seinni varð bumban sett umborð í flogfarið hjá Tibbets obersti, sum hevði navnið »Enola Gay« skrivað uttan á sær.

Flogfórin fara

Náttina millum 5. og 6. aug. fóru trý stór amerikansk bumbuflogfórar á flog frá Tinian. Í miðjuni fleyg flogfarið við atom-

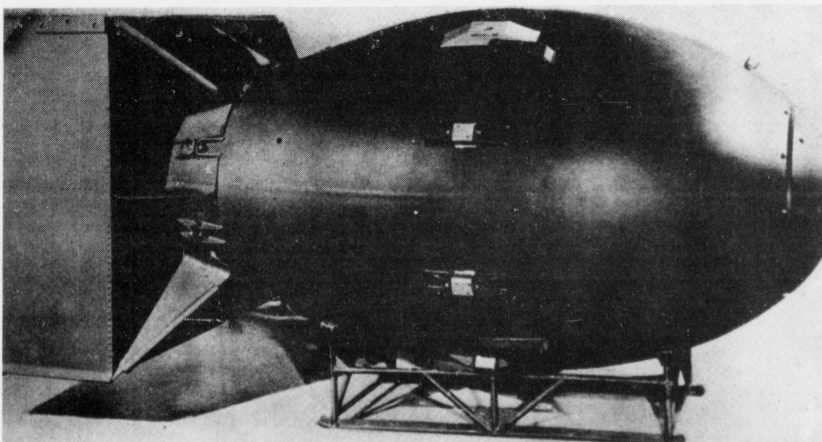

Amerikanski forsetin Harry S. Truman, sum mátti taka ta tungu avgerð at blaka atombumburnar yvir Hiroshima og Nagasaki

bumbuni. Framman undan høvdu trý onnur flogfórar verið og kannað líkindini, og tey søgdu frá góðum veðri og besta sýni. Tá flogfórin um morgunin vóru yvir Hiroshima, varð bumban slept niður yvir henda japanska býin, sum tá hevði meira enn 400.000 íbúgar, kl. 08.15

Amerikanskt Boeing B29-flogfar. Tað var eitt flogfar av hesum slagnum, sum hevði atombumbuna innanborða, sum blakað varð yvir Hiroshima

Fotomynd av atombumbuni, »fat man« (feit maðurin) nevnd, sum t. 9. aug. 1945 varð blakað yvir Nagasaki

japanska tíð. Á sama hátt sum tað var gingist aftan á stóra bumbuálopið á tyska býin Dresden nakað frammanundan, tá 60% av hesum býi vórðu logd í øsku, bar heldur ikki til í Hiroshima við vissu at siga, hvussu nógv fólk lótu liv, men talið mátti metast, av tí at beint frammanundan at vanlukkan hendi, vóru 40.000 flóttafólk komin til býin aðra staðni frá í Japan, men kortini vita menn við vissu at siga, at í minsta lagi 100.000 fólk lótu liv av atomspreiðingini, meðan 61.000 vórðu meira ella minni meiðslað, og av tí at radioaktiva geislingin virkar so snikjandi, doyðu nógv av hesum mánaðir ella fleiri ár aftaná.

Handgranatin millum atombumbur

Bumban, sum blakað varð yvir

Ritstjóri:
Hans Thomsen

